

www.carpe.cz
CARPE
DIEM

Jiří Havel

PŘÍBĚHY PŮLNOČNÍHO SLUNCE

Jiří Havel

Příběhy půlnočního slunce

www.carpe.cz

2019

© *Jiří Havel, 2019*
© *Carpe diem, 2019*
Cover © *Petr Horáček, 2019*

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-7487-273-0

ISBN 978-80-7487-274-7 (pdf)

ISBN 978-80-7487-275-4 (ePub)

ISBN 978-80-7487-276-1 (mobi)

SEVER ZAČÍNÁ NA BORNHOLMU

Z vrcholu Choče je vidět na všechny strany a taky k severu. Musí to být ale Velký Choč, protože z Malého žádný sever nevidíte. Právě se na vrchol dostavila skupinka turistů a Sápál hned předvedl oblíbenou scénku na schovávání prázdné konzervy pod kámen. Tváří se přitom, jako že se rozhlíží, aby ho někdo neviděl, jak konzervu schovává a je spokojen, že ho s odsuzujícím kroucením hlavou vidí a odsuzují úplně všichni. Cimburá Sápála vzápětí napomene a taky nad ním krotí s hraným odporem hlavou. Rozpačení turisté neví, co si o tom všem mají myslet. Zdá se, že scénka o sto let předběhla videoklipy s názvem skrytá kamera.

Sápál tak na sebe strhl pozornost a tvrdil, že ten velký kopec na severu je Babia Góra a je to poslední kopec v půlnočním směru. Pak už je jen placatina až do Svinoujscie, odkud bychom mohli doplout až na dánský ostrov Bornholm, o kterém se traduje, že už je ve Skandinávii. Úplně pravda to ale není, protože pravá Skandinávie je ještě o kousek severněji.

„K čemu taková zeměpisná věda,“ zajímala se Mluvěčí a dověděla se, že Sápál má v úmyslu na Bornholm o dovolené vyrazit a to právě kvůli té zeměpisné nejasnosti. Jak vlastně může ostrov vypadat, když je i není ve Skandinávii? Tak severně jsme ještě nikdy nebyli a je hloupost hned začínat na Lofotech nebo dokonce na Nordkappu. Budeme se tam trmáčet týden – a co když se nám tam pak nebude líbit?

Naznali jsme, že je to nadmíru rozumná řeč a pokud je ostrov opravdu kousek za Babiou Górou, podíváme se, jak vypadá ze sedla bicyklu.

„Bez kajaku tam nejedu,“ prohlásil Sápál „protože na ostrově nemůže být nic potřebnějšího než právě kajak.“

„Nevím, proč se musíte o detailech dohadovat právě na Choči, když vůbec nevíte, jestli na Bornholm vůbec pojedete,“ zapochybovala Mluvčí.

Měla pravdu. Sápál odjel začátkem léta na jakousi služební cestu a Cimbuřovi operovali karpál.

Jeli jsme nakonec s Mluvčí sami. Taková jednoduchá výprava byla také nesmírně úsporná. Stačilo nabalit tepláky a igelitovou pláštěnku a na Škodovku přivázat jeden kajak a jedno kolo s tím, že se budeme střídát. Auto na Bornholmu nebylo k ničemu a tak trajektem z Rujány jsme přepluli jen s kajakem a bicyklem. Lodní lístek tak nestál skoro nic. Potíž nastala v přístavu v Ronne, protože z přístavu do kempu byl kus cesty a sotva bylo možné, aby jeden jel na kole a druhý za ním běžel s kajakem. Přivázali jsme tedy kajak z boku na bicykl s tím, že bicykl uměl následkem úpravy jet jen rovno a Mluvčí v zatáčkách vždycky musela nadhodit zadní kolo. Fandil jsem si, že vzbudíme aspoň malou pozornost, ale nikdo si nás ani nevšiml. Mluvčí z toho usoudila, že už jsme asi na severu, kde si prý lidé nevšimnou ani toho, že se jim na podzim ztratilo slunce.

Nic jiného se na ostrově nedá vymyslet, než ho obeplout. To ale nesmí být vlny jako kredence a vítr jako na Hornově mysu. V jachtařském klubu mně poradili, že mám plout tak, jak jdou hodinky, ale hlavně, že nejmíň tři dny nemám kvůli současnému větru plout vůbec.

O bicyklu v souvislosti s větrem žádná řeč nebyla a tak se Mluvčí vydala k západu do městečka Hasle, kde kromě uzelených herinků získá turista spoustu informací o dánsko-švédských válkách, vedených právě o Bornholm, o pirátských útocích na ostrov a také o podivných manýrech ostrovanů. Na loď, plující kolem pobřeží, bystře mávali domorodci lucernami na způsob Lorelei. Ztroskotance, napíchnuté na ostré pobřežní skály, pak lehce zbavovali jejich nákladů, protože ostro-

vanům se samozřejmě hodilo vždycky úplně všechno. Vlastní lodě dokázali naopak zachraňovat střelou, která nesla konec lana. Ten konec pak ztroskotanci přivázali na příď a loď přitáhli k pobřeží. To všechno se dověděla Mluvčí v museu v Hasle, zatím co jsem ležel na pláži a čekal, až se utiší vítr. Takové čekání je dost nuda. Hlavní město Ronne je taky trochu nuda, zvláště když se už doma rozhodne ignorant, že města jsou prostě nuda. Závídím lidem, které vzrušují baráky, parky, obchody a uličky. Tady v Ronne si ale přátelé měst moc neužijí. Nic z toho, co nabízí světová architektura nenajdou a musí se spokojit s několika hrázděnými domy, novodobým kostelem a paneláky. Knihovnu ale mají skvělou, jako všude na severu. Je to proto, aby měli v dlouhých zimních měsících severané co dělat. Stejně jako by to udělal každý, půjčil jsem si i já knihu o Bornholmu. V knize psali, že ostrov je územím, kde se poprvé dotknou sluneční paprsky dánského království. Hned mě napadlo, kde se dotknou sluneční paprsky království naposledy a bylo to na ostrově Disco na západním pobřeží Grónska. I tuto informaci měli k dispozici v městské knihovně v Ronne. Dánsko je proti nám poloviční, ale tím, že k němu patří také Grónsko, jehož nejsevernější mys je ze všech mysů na světě nejbliž severnímu pólu, musíme přiznat, že Dánsko je podivuhodnou zemí. Není to ale jen rozloha, která musí našince fascinovat. Zaujala mě informace, že Dánsko je už několik let na čele evropských zemí s nejnižší korupcí. Moc šikovní tedy Dánové nejsou, když ani neumí nikoho podplatit.

Jak je ale možné, že mají pod správou tak velké území? Jestli třeba nekradou, napadlo mě. Zlá předtucha mě vyhnala na pláž, kde zůstal kajak, pádlo a vlastně všechnen můj osobní majetek.

Na písku se povalovalo jen několik oblečených lidí, protože na severské pláži chodí lidé často oblečení.

Už z dálky byla vidět skrovná hromádka mé výbavy, ale kajak nikde, stejně jako pádlo. Nebyl ani na druhém konci pláže ani v nejbližším okolí. Bohužel ani na hladině zátoky. Rozhodl jsem se ohlásit ztrátu na policii. Než se mně podařilo zjistit, kde tady mají policajty, objevila se na obzoru loďka, poháněná kajakářským pádlem. Po chvíli připlul ke břehu čtyřicátník menšího vzrůstu, vytáhl můj kajak na břeh, pádlo zasunul způsobně dovnitř a loďku obrátil dnem vzhůru, tak jak byla. Pak se rozhlédl kolem a vytypoval si mě jako majitele. Z jeho řeči jsem pochopil, že když tam jen tak loďka ležela, projel se a nijak zvlášť se s omluvami netrápil. Představil se podivnou přezdívkou Fórum, která mně skutečně připadala zvláštní a svůj pocit jsem nezměnil, ani když Fórum sdělil, že je šéfem muzea a že mě na revanš muzeum zadarmo ukáže. Můj otlučený laminátový sjezdák se mu hrozně líbil a chtěl ho koupit za jakoukoliv, tedy jakoukoliv reálnou cenu. Svůj nejmilovanější kajak bych mu ale neprodal vůbec za žádnou cenu, protože jsme spolu prožili mnohé. Pozvánku do muzea jsem ale přijal a přímo od podivného muže Fórum jsem se dověděl, že pokud se zdá Bornholm někomu velký, hřmotný, přelidněný a potřeštěný, může se vypravit lodí na Hráškové ostrovy. Jsou jen tři a bydlí tam pár desítek lidí. Fobií netrpí, i když minulost ostrůvků, které byly už ve středověku první námořní základnou, je divoká až hrůza. Když už námořní základna pozbyla významu, udělal si tam král vězení pro, řekněme, politické odpůrce. Když ale pozbyli významu i političtí odpůrci, panovník rozdál původní vojenské domky lidem, které robinsonství na Hráškových ostrovech bavilo. Dánové i jejich král jsou prostě nějak jiní, než jsme zvyklí.

Po třech dnech se vrátila Mluvčí, které se moc líbila zřícenina hradu Hammershus, největší severská zřícenina a úplně nejvíc se jí na Hammershusu líbila podivná

osudová smyčka. Jakmile hrad začal být k ničemu, což je bez výjimky osud všech hradů na světě, místňáci ho rozebrali do základů svých domů a na všelijaké kozi chlívky. Dnes, v době uvědomělé a vlastenecké, transportují ostrované ukradený materiál zase zpátky a hradu se vrací jeho původní podoba.

„Za tři dny přece musím ostrov obeplout,“ mínil jsem a Mluvčí slíbila, že mě bude sledovat na kole kolem pobřeží, pokud to jen půjde. Byl to ale naprostý nesmysl, protože pobřeží je často skalnaté a žádná cesta tam nevede. Přesto se nám podařilo několik náhodných setkání uskutečnit a pohádat se, kdo může za to, že jsme neuskutečnili žádné ze setkání plánovaných.

Do sjezdáku se toho moc nevejde, ale naštěstí se nemusím starat o jídlo, vaříče a nádobí, protože všudycy se na pobřeží najde udírna, kde prodávají herinky a pivo. Herinky jsou drahé a mastné, ale dojede se na ně daleko. Pivo je také drahé, ale daleko se na ně nedojeďte. Kajakář má těžký život, protože pít studenou vodu na mastné herinky, není žádným gurmánským zážitkem.

Hladina je jako zrcadlo a pod přídí se dějí věci. Kameny větší i menší, obalené chaluhami a řasami, vyráží z hlubin proti kajaku a protože dno není samozřejmě rovné, nemůžete se zbavit dojmu, že některá z podmorských oblud udělá tečku za vaší plavbou. Nikdy se to ale nestane, protože všechno je jen optický klam, způsobený čistou vodou. Hloubka u břehu je nejmíň deset metrů. Každý skalnatý poloostrov je obsazen racky, kteří tam mají domovské právo a skály opouští, zřetelně otrávení, až na poslední chvíli, jak jim velí bezpečná vzdálenost. Vychutnávám svoji převahu pána tvorstva. Sám jediný vyženu bez větší námahy obrovská bílá hejna a s uspokojením naslouchám jejich bezbrannému kejhání. V hradním přístavu Hammerhavnen máme dohodnutý sraz a mívám také doplnit kalorie uzemy

herinky, které jsem si přivázal za sebe na palubu. Zůstal tam po nich jen kus mastného potrhaného igelitu. Racci nad pánem tvorstva tentokrát zvítězili.

Namísto Mluvčí na kole se nečekaně objevil osamělý mořský kajakář, plující v opačném směru, než jsem zvolil já. Při pohledu na tu jeho laminátovou skořápku, jeho osamělost a množství okolních slaných vod, hleděl jsem na něho s obdivem. Když se potkají dva osamělí kajakáři na široké hladině, není možné a ani slušné, aby neprohodili pár slov. Ten můj kajakář se představil přezdívkou Mozart. Bydlí v Allinge na severním pobřeží a pluje dokola stejně jako já. Na rozloučenou mně sdělil svoje řádné jméno, tedy něco jako Jergensen nebo Hansen a možná i Olsen a vyslovil hned domněnku, že jméno stejně zapomenu. Mám mu ale napsat, jak jsem doplul. Stačí adresa Mozart, Allinge. Dodnes si sem tam sdělujeme, kam kdo právě doplul.

Za chvíli po rozloučení padla hustá mlha a zřícenina Hammershusu z té mlhy trčela tak strašidelně, že jsem se na ni raději ani nedíval. Skály s pískovými plážemi se střídají v pravidelných rytmech, po skalách nikdo nelezí a na plážích nikdo neleží. Pár barevných domků ale prozrazuje plaché domorodce, kteří jsou buď na rybách nebo doma vyřezávají, vymačkávají, vysekávají, odlévají, vybarvují a všelijak vylepšují dřeva, kameny, sklo, keramiku, hadříky a slámu tak, aby se jim to líbilo. Po dospělých se opičí i děcka a natírají kameny u vchodů pestrými barvami. Všichni se z výtvorů všeho druhu radují a nikoho nenapadne vytáhnout šablonu pro rozlišování umění od šmejdu.

O skalách Hellingdomklipperne se nikdo neodvází říct nic špatného, protože už podle jména jsou to posvátné útesy. Ponořil jsem se do chladivých vln, protože taková koupel tady slibuje omládnutí o deset let. Je to ale klamavá reklama, protože zázrak se koná jen na

svatého Jana, kdy si severskou dovolenou bere málokdo. Za hodinku dopluge kajak do Gudhjemu, který je bezesporu nejhezčím místním městem, přesněji městečkem. Pestrobarevné domky trčí na ohlazených skalkách a pokud se nechcete trmácet do Grónska, prozradím vám, že Gudhjem vypadá tak trošku jako Godthab. Konec konců není důvod, proč by Dánsko nemělo vypadat všude dánsky. Hlavní ulice jde tady tak prudko s kopce, že po ní nesmí jezdit cyklisté, což je v zemi bicyklů raritou. Mluvčí jako obvykle nikde, rokeri má dovolenou a než bych se belhal do zmíněného kopce, využiju radši svoji železnou zásobu, obsahující tatranky a miňonky.

Kamenitý břeh plný racků a kormoránů se po pár kilometrech změnil na skálu s mohutnou rozsedlinou, které říkají Rankloeve a vyznačuje se dvěma zajímavostmi. Tou hlavní je, že třímetrovou rozsedlinu, asi třicet metrů hlubokou přeskočil při své návštěvě Bornholmu ruský car Petr Veliký. Při dnešních atletických výkonech se ten carský neblíží žádnému z rekordů, ale Petr měl k dispozici rozběh po nerovné skále jen pár kroků a podle záznamů měl na nohou jezdecké boty s ostruhami.

Tou druhou zajímavostí byla nečekaná přítomnost Mluvčí, ačkoliv ke skále od silnice žádná cesta nevedla a také nemohla vědět, kdy budu tudy projíždět. Sice to nevěděla, ale řekla, že to tušila a to vysvětluje v životě mnohé. Jaký druh tušení způsobil, že nebyla naopak na dohodnutém místě v Gudhjemu se nikdy uspokojivě nevysvětlilo.

Ne, nepletete se. Nebyla ani ve Svaneke a nepletete se ani v tom, že dánské slovo svan vám připomíná labuť. Už od pobřeží lákají k návštěvě pod patronací UNESCO červené, žluté a modré hrázděné domečky, kde bydleli odjakživa rybáři. Jistě nikoho nepřekvapí, že tam bydlí dodnes a dodnes staví jejich ženy do okének zapálenou

svíčku, aby se jim jejich živitelé někde na moři neztratili. Činí tak i v době radarů a džípíseks, protože dobře ví, že s láskou zapálená svíčka je nahraditelná jen stěží.

Noc na trávníku vedle udírny nestála za nic. Lenost mně ale nedovolila odstranit původ nevysvětlitelného hluku, připomínajícího pokus o bubnování na plechový sud v kombinaci s neartikulovanými výkřiky opilce nebo snad nešťastníka. Ráno jsem zjistil, že v nedaleké popelnici je uvězněný racek. Zřejmě ho něco v otevřené popelnici zaujalo, spadl dolů a víko za ním zaklaplo. Za drzost a nepozornost se platí. Protože jsem kvůli němu celou noc nespal, rozhodl jsem se, že ho v popelnici nechám. Můj hrůzný pomstychtivý trest se neuskutečnil díky uklízečce, která ptáka osvobodila a mě jen tak mimochodem upozornila, že tady není žádný kemp, že se tady bydlet nesmí a tak podobně. Kdo jinému jámu kopá...

V kempu na začátku písečných dun Dueodde jsem rozpoznal náš modrý stan a před ním hromadu klestí na oheň. Mluví něco míchala v hrnci. Míchala s jistotou a vehemencí, protože si byla jista, že jsem tudy ještě neproplul. Bez jakýchkoliv uštěpačných úmyslů jsem si vzpomněl na rčení, že ženská nemá opouštět kuchyň, ledaže by přivezli uhlí. Moudrost, ale především teplý hrnec, mně varovaly, abych podobné hlouposti raději nevyslovoval.

Na Dueodde vždycky fouká vítr a vždycky tady příboj vytváří plno táhlých vln, které začínají něžně ve velké vzdálenosti a později se valí s temným hukotem proti žlutým dunám.. Protože nic není jen černobílé, někdy se vlny zarazí o nanesený písek už kilometr od břehu a najednou se vám pod přídí vynoří nečekaně nazelenalý hřbet, aby s vámi smýkl, kam se mu zachce. Pluje-li místem skupina kajakářů, docela určitě vlna někoho převrátí. Pluje-li jen jeden, je pravděpodobnost převrácení pochopitel-